

MINI FUTBOLNING O'ZBEKISTONDA RIVOJLANISHI

Davranov Ernazar Orziyevich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada mini futbol (futzal)ning O'zbekistonda rivojlanishi, uning shakllanish bosqichlari, ommaviylashish jarayoni va xalqaro miqyosdagi erishilgan yutuqlari tahlil qilingan. Shuningdek, mamlakatda mini futbol infratuzilmasining shakllanishi, futzal bo'yicha milliy chempionatlar va terma jamoaning xalqaro maydondagi muvaffaqiyatlari yoritilgan. Maqolada mini futbolni rivojlantirish jarayonida uchrayotgan muammolar va istiqboldagi vazifalar ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: mini futbol, futzal, sport, O'zbekiston futzali, terma jamoa, sport rivoji, ommaviy sport.

Аннотация. В данной статье анализируется развитие мини-футбола (футзала) в Узбекистане, этапы его формирования, процесс популяризации и достижения на международной арене. Рассматривается создание инфраструктуры футзала в стране, проведение национальных чемпионатов и успехи сборной Узбекистана в международных соревнованиях. В статье также обсуждаются существующие проблемы и перспективы развития мини-футбола в Узбекистане.

Ключевые слова: мини-футбол, футзал, спорт, футзал Узбекистана, сборная, развитие спорта, массовый спорт.

Annotation. This article analyzes the development of mini football (futsal) in Uzbekistan, its formation stages, the process of popularization, and international achievements. It highlights the establishment of futsal infrastructure in the country, organization of national championships, and the success of the Uzbekistan national futsal team in international competitions. The article also discusses challenges and future prospects of futsal development in Uzbekistan.

Keywords: *mini football, futsal, Uzbekistan futsal, national team, sport development, mass sport.*

Kirish.

Mini futbol yoki futsal bugungi kunda jahonda keng ommalashgan sport turlaridan biridir. Mini futbol FIFA tomonidan rasman tan olingan sport turi sifatida millionlab muxlislar e'tiborini qozongan. Ushbu sport turi kichik maydonda, yuqori texnik mahorat, tezkor fikrlash va jamoaviy hamkorlikni talab qilishi bilan ajralib turadi. O'zbekiston Respublikasida mini futbolning rivojlanishi mustaqillik yillaridan boshlab yangi bosqichga ko'tarildi. Respublikada sportning barcha yo'nalishlari singari futsalga ham katta e'tibor qaratildi. Bugungi ma'ruzada mini futbolning kelib chiqishi, asosiy qonun-qoidalar, uning O'zbekistondagi shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, erishilgan yutuqlar, muammolar va istiqbollar batafsil yoritiladi.

Mini futbol tushunchasining mohiyati.

Mini futbol (futsal) — bu kichik maydonda o'tkaziladigan futbol o'yini bo'lib, har bir jamoada 5 nafardan (4 maydon o'yinchisi va 1 darvozabon) futbolchilar ishtirok etadi. Oyin odatda 40 daqiqadan (har biri 20 daqiqalik ikki bo'lim) iborat bo'ladi. Mini futbol jismoniy tayyorgarlik bilan birga, yuqori darajadagi texnik mahoratni talab qiladi.

Mini futbolning asosiy xususiyatlari:

- O'yin maxsus yopiq zallarda yoki kichik sun'iy maydonlarda o'tkaziladi;
- To'p odatiy futbolga qaraganda kichikroq va kamroq sakrovchan bo'ladi;
- O'yin tezkor va dinamik xarakterga ega;
- Standart vaziyatlar (avto out, burchak zarbalari, jarima zarbalari) ko'p uchraydi;
- Sportchilar texnikasi, to'p nazorati va taktika asosiy rol o'ynaydi.

Mini futbolning kelib chiqish tarixi.

Mini futbol 1930-yillarda Janubiy Amerikada, xususan Urugvayda paydo bo'lgan. Kichik sport zallarida futbol o'ynash imkoniyati bo'lmagani uchun futbolchilar basketbol maydonchasida kichraytirilgan qoidalar asosida futbol o'ynay boshlashgan. 1989-yilda FIFA mini futbolni "futzal" deb rasman tan oldi va qoidalar standartlashtirildi. Aynan shu yildan boshlab futzal bo'yicha jahon chempionatlari tashkil etila boshlandi[1].

O'zbekistonda mini futbolning shakllanishi.

O'zbekistonda mini futbolning rivojlanishi 1990-yillardan keyin sezilarli ravishda boshlanadi. 1992-yilda Respublikada mini futbol klublari tashkil topa boshladi. 1995-yilda esa O'zbekiston Mini Futbol Assotsiatsiyasi tashkil etilib, ushbu yo'nalish rasman sport turi sifatida e'tirof etildi.

Mini futbolning ommalashuvi quyidagi omillar bilan bog'liq:

- Yoshlar o'rtasida futbolga qiziqish yuqori bo'lishi;
- Mini futbolni o'tkazish uchun katta stadionlar talab etilmasligi;
- Ta'lim muassasalarida ommaviy sportni rivojlantirish dasturlarining joriy etilishi;
- Sport inshootlarining ko'payishi.

O'zbekiston futzal chempionati va klublar faoliyati.

2000-yildan boshlab O'zbekistonda futzal bo'yicha mamlakat chempionati muntazam yo'lga qo'yildi. Eng mashhur futzal klublari qatoriga "Ardus", "Bunyodkor", "Lokomotiv", "BMB", "Nafis", "Milod", "AGMK" kabi jamoalarni kiritish mumkin. Ayniqsa, 2005–2012-yillar oralig'ida Toshkentning **"Ardus"** futzal klubi Osiyoning yetakchi klublaridan biriga aylandi va O'zbekiston futzalining xalqaro darajadagi nufuzini oshirdi.

O'zbekiston futzal terma jamoasi faoliyati.

O'zbekiston futzal terma jamoasi 2000-yillardan boshlab Osiyo miqyosida kuchli jamoalardan biri sifatida tanildi. Terma jamoaning asosiy yutuqlari quyidagilardan iborat[4]:

Yil	Musobaqa	Natija
2001	Osiyo chempionati	3-o'rin

2006	Osiyo chempionati	2-o‘rin
2010	Osiyo chempionati	2-o‘rin
2016	Osiyo chempionati	2-o‘rin
2021	Osiyo chempionati	3-o‘rin
2021	FIFA Futzal Jahon Chempionati (Litva)	1/8 final
2024	Osiyo Kubogi	Chempion

Alohida ta’kidlash joizki, 2024-yilda O‘zbekiston futzal terma jamoasi tarixda ilk bor Osiyo chempioni bo‘ldi. Bu o‘zbek futzali taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab berdi.

Futzalning jamoatchilik va ta’lim tizimidagi o‘rni.

Mini futbol bugungi kunda O‘zbekistonda nafaqat professional sport turi, balki ommaviy sport turi sifatida ham rivojlanmoqda. Ko‘pgina oliy o‘quv yurtlari, kollejlarda va maktablarda mini futbol bo‘yicha to‘garaklar faoliyat yuritadi. Har yili “Universiada”, “Barkamol avlod”, “Umid nihollari” kabi respublika musobaqalarida futzal alohida yo‘nalish sifatida o‘tkaziladi.

Mini futbolning yoshlar tarbiyasidagi o‘rni:

- Jismoniy sog‘lomlikni mustahkamlash;
- Tezkorlik, chidamlilik, iroda va mas’uliyatni oshirish;
- Jamoa bo‘lib ishlashga o‘rgatish;
- Bo‘sh vaqtni foydali o‘tkazish imkonini yaratish[2].

O‘zbekiston futzali oldida turgan muammolar.

Shubhasiz, mini futbol sohasida erishilgan yutuqlar bilan birga hali yechimini kutayotgan muammolar ham mavjud:

- Professional futzal akademiyalari yetishmaydi;
- Yoshlar o‘rtasida seleksiya tizimi to‘liq yo‘lga qo‘yilmagan;
- Murabbiylar malakasini oshirish tizimi sust;
- Futzal bo‘yicha ilmiy-metodik adabiyotlar kam;
- Homiylik va moliyalashtirish yetarli emas.

Mini futbolning o‘zbekistonda istiqboli.

2025-yilgacha qabul qilingan O‘zbekistonda futzalni rivojlantirish dasturi doirasida quyidagi vazifalar belgilangan:

- Har bir viloyatda futzal markazlarini tashkil etish
- Bolalar va o‘smirlar futzal ligasini yo‘lga qo‘yish
- Murabbiylar va hakamlar malakasini oshirish
- Xalqaro musobaqalarda doimiy ravishda ishtirok etish
- Ayollar futzalini rivojlantirish[3].

Xulosa.

Mini futbol O‘zbekistonda eng ommaviy va tez rivojlanayotgan sport turlaridan biri hisoblanadi. Mustaqillik yillarida bu sport turi professional va havaskor darajada sezilarli darajada rivojlandi. O‘zbekiston futzal terma jamoasi Osiyo miqyosida yetakchi jamoalardan biriga aylandi va 2024-yilda qit’a chempionligini qo‘lga kiritdi. Kelajakda mini futbolning yanada ravnaqi uchun sport infratuzilmasini rivojlantirish, murabbiy va hakamlar salohiyatini oshirish, yoshlar o‘rtasida ushbu sportni keng targ‘ib etish zarur. Zero, mini futbol nafaqat sport yutug‘i, balki xalq salomatligi, yoshlar tarbiyasi va sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda muhim omildir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston sportini rivojlantirish to‘g‘risida”gi qarorlari va farmonlari. – Toshkent, 2020–2024.
2. Ziyamammedov A. Futzal asoslari va o‘yin texnikasi. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2019.
3. Sharipov M. Mini futzal texnik-taktik tayyorgarligi. – Toshkent, 2021.
4. O‘zbekiston Futbol Assotsiatsiyasi rasmiy sayti: www.ufa.uz